

ÚVOD (A. Kříž)

9-36

POLITIKA

37-275

POZNÁMKY

276-322

ZKRATKY

323

OBSAH

Úvod (Antonín Kříž) 9

KNIHA PRVNÍ

Pojem, vznik, význam a složky obce.

O majetku, jeho získávání i správě

1. Určení podstaty politického společenství 37
2. Metoda zkoumání. Poměr obce a jednotlivce.
O sdružování lidí. Obec je útvar přirozený.
Obec je dříve než jednatlivec 38
3. Složky domácnosti. Pán a otrok 41
4. Majetek a otrok. Otrok je částí majetku 42
5. Přirozený rozdíl mezi otrokem a svobodným
občanem. Někteří lidé jsou od přirozenosti otroky 43
6. Námitky proti otroctví. Otroctví přirozené
a zákonné. U kterých lidí není otroctví oprávněno 45
7. Ukončení výkladu o poměru mezi pánem a otrokem.
Rozdíl v znalostech otroka a pána 47
8. Získávání majetku a jeho způsoby.
Výdělečnictví je částí hospodářství. Přirozené
výdělečnictví. Bohatství má určité meze 48

4. Počet občanů v nejlepší obci. Obec má býti soběstačná a přehledná	232
5. O jakosti, poloze a rozsáhlosti území. Úrodnost, tvar a poloha území obce	234
6. O spojení s mořem a o námořní moci. Výhoda spojení obce a města s mořem	235
7. O vrozených vlastnostech občanů	237
8. Nutné stavy v obci. Počet stavů se řídí úkoly obce	238
9. Účast různých stavů ve správě obce. Občané nejlepší obce a všední zaměstnání	240
10. O starobyklých zřízeních v Egyptě, na Krétě a v Itálii. Rozdělení půdy pro různé potřeby	241
11. O poloze města a potřebě hradeb. Nutné zřetele při zakládání města	244
12. O poloze některých veřejných budov	246
13. Základy a požadavky řádné obce. O blaženosti, o ctnosti a o výchově k ní. Cvik v ctnosti a prostředky k němu	247
14. O výchově v nejlepší obci. Pochybená výchova ve Spartě. Výchova má býti stejná pro všechny a má směřovati k vzdělání ducha	249
15. Ctnosti obci potřebné. Přirozený postup při výchově dětí. Nutnost etických ctností k moudrosti. Nutnost tělesné péče	253

16. Manželství a plození dítek. Vhodný věk pro uzavírání manželství. Tělesný stav a věková hranice rodičů. Odkládání a výživa novorozeňat. Tresty za cizoložství 255
17. Péče o výchovu dětí. Výživa, hry a mravní čistota dětí. Rozdělení výchovy podle věkových stupňů 258

KNIHA OSMÁ

Výchova v nejlepší obci

1. Výchova má být veřejná a společná 261
2. Různé názory o výchovném cíli.
Mínění Aristotelovo 262
3. Učebné předměty a jejich cena. Vzdělání pro život ve volném čase. Význam hudby.
Výchova nemá hledět jen k užitečnosti 263
4. O pěstování tělocviku. Správné jeho pěstování 265
5. Výchovná cena hudby. Trojí účel pěstování hudby 267
6. Cvičení v hudbě. Rozdíly v hudebních nástrojích.
Do jaké míry se má hudbě učit 270
7. Tóniny a rytmy; jejich výchovný význam.
Trojí zřetel při výběru tónin 273
- Poznámky (*Antonín Kříž*) 276
- Zkratky 322
- Ediční poznámka 323

9. Umění výdělečné a peněžnické. O kupectví, směně a penězích. Přírozené bohatství a peněžnictví 51
10. Poměr výdělečnictví k politice a hospodářství. O lichvě a úroku 54
11. Pokyn pro výdělečnou činnost v domácnosti a obci. Části výdělečnictví. Povaha jednotlivých zaměstnání. Získávání důchodu monopolem 55
12. Trojí stránka v hospodářství. Poměr vládnoucích a poddaných. Povaha vlády muže nad ženou a dětmi 58
13. Přírozené vlastnosti vládnoucích a poddaných. Ctnosti vládnoucích a poddaných. Úkol pána v přiměřené výchově otroka. Nutnost výchovy žen 58

KNIHA DRUHÁ

Kritika politických teorií předchůdců a výklad o některých proslulých ústavách

1. Předběžné poznámky ke kritice politických teorií. Platónova teorie v *Ústavě* 63
2. Nesprávnost Platónova úsilí o naprostou jednotnost obce zaváděním komunismu žen a dětí. Naprostá jednotnost obci neprospívá 64
3. Komunismus žen a dětí obci neprospívá, spíše škodí. Důvody proti komunismu žen a dětí 65
4. Komunismus žen a dětí ničí zvláště příbuzenskou lásku 67

5. O komunismu majetku u Platóna. Hospodářské, etické a historické důvody proti komunismu majetku. Neúplnost návrhu komunismu u Platóna 69
6. Kritika Platónova spisu *Zákony*. Srovnání zařízení v Platónových *Zákonech* a v *Ústavě*. Nedůslednosti v Platónových *Zákonech*. V *Zákonech* převládá prvek oligarchický 73
7. Ústava Faleova. Důležitost úpravy majetku. Nedostatečnost Faleova návrhu. Nutnost mírnit žádost po majetku 77
8. Ústava Hippodamova. Kritika Hippodamových návrhů. Řešení otázky o změně zákonů 81
9. Ústava lakedaimonská. Vady spartského zřízení. Volná kázeň žen ve Spartě. Nesrovnalost v majetku. Nedostatky v zřízení eforátu a gerusie. Volba úřadů, králové, společné stolování. Pochybená výchova ve Spartě, směřující jen k válečné zdatnosti 85
10. Ústava krétská. Výhodná poloha Kréty. Srovnání krétského zřízení s lakónským. Vláda na Krétě jest vládou velmožů 91
11. Ústava kartháginská. Její vady. Kdo má v obci vést správu 93
12. Zřízení Solónovo v Athénách a zřízení jiných obcí řeckých. Chvála a výtky Solónovu zřízení. Zmínka o jiných zákonodárcích 96

KNIHA TŘETÍ

Výklad pojmů ústavy, obce a občana.

Ústavy správné a jejich zhoršené odrůdy. Království

1. Pojem ústavy, obce a občana 99
2. Pokračování ve výkladu o pojmu občana a obce 101
3. O trvání totožnosti obce.
Závazky obce a změna ústavy 102
4. Ctnost člověka a občana. Rozdíl mezi ctností občana a člověka. Jak je třeba učit se vládě občanské. Ctnost občana a člověka je totožná jen v nejlepší obci 104
5. Různost občanů podle různých ústav.
Občan má být prost všedních prací, které mu brání v cviku ctnosti. Cizinci a občanství v některých ústavách. Závěr úvahy o ctnosti člověka a občana 107
6. Rozdíly v ústavách. Úkol obce. Výměr ústavy.
Rozdíly v ústavách se řídí účelem:
správné ústavy hledí obecného prospěchu,
ústavy pochybené cílí k prospěchu vládnoucích 108
7. Ústavy správné a nesprávné.
Správné: království aristokracie a politeia.
Nesprávné: demokracie, oligarchie a tyranida 110
8. Nesnáze při rozlišování ústav. Počet suverénů v demokraciích a oligarchiích je něčím nahodilým 111
9. Různá práva občanů v různých ústavách.
Nesprávné chápání rovnosti a nerovnosti.
Obec je společenství, nikoli spojenectví.
Obec je společenství dokonalého života 112

10. Kdo má v obci míti svrchovanou moc 115
11. Vady v uvedených ústavách. Zákony musí býti mezi a normou. V udílení práv je třeba dbáti i obecného množství. Otázka odbornictví v některých činnostech. Poměr úřadů a zákonů 116
12. Přednosti, které mají rozhodovati při obsazování úřadů 119
13. Udržování rovnováhy v obci. Je třeba dbát osobní zdatnosti, ctnosti, rodu, majetku a svobody. Vládnout mají muži vynikající ctností. Odstraňování vynikajících lidí ostrakismem 121
14. Království a jeho druhy: Království spartské, království despotické u neřeckých kmenů a aisymneteia. Království řecké doby hérojské a království neobmezené, absolutistické 125
15. O královské moci. Vláda nejdokonalejšího muže jest lepší než vláda zákonů. Je-li více dokonalých mužů, má přednost aristokracie. Stručný nástin postupu zavádění ústav. Obtíže království při dědičné posloupnosti. Král má mít jen omezenou moc 127
16. Neobmezené království. Poměr vlády k zákonům. Nestejnost občanů vyžaduje vlády zákonů. Tam, kde nevystačují zákony, je lépe, aby rozhodovalo v obci více mužů než jeden 130
17. Oprávněnost různých způsobů vlády. Které obci která ústava vyhovuje. Kde jednotlivec nebo jeho rod vyniká nad ostatní ctností, je nejlepší ústavou království 133

18. Závěr úvahy o ústavách a možnost zřízení nejlepší ústavy. Ctnost muže i občana v nejlepší obci jest táž, rovněž výchova obou 134

KNIHA ČTVRTÁ

Výklad o jednotlivých ústavách

a o moci zákonodárné, výkonné a soudní

1. Nejlepší ústava absolutně a relativně. Poměr zákonů k ústavě. Nejlepší ústavu nelze všude zavést, proto je nutno znáti také, která ústava je za daných podmínek možná. Nutnost znalosti rozdílů v ústavách, ježto zákony se musí řídit ústavami 135
2. Rozdíly v druzích ústav. Pojednání o relativně nejlepší ústavě. Zhodnocení jednotlivých ústav a rozvrh dalšího postupu 137
3. Původ rozdílů mezi ústavami. Rozdíly se řídí rozdíly částí obce, tj. rozdíly způsobu života obyvatelstva, bohatství, rodu a ctnosti čili mravní dokonalosti a zdatnosti. Obvyklé dělení ústav na oligarchické a demokratické 138
4. Stav v obci. Druhy demokracie. Pojem demokracie a oligarchie. Pět druhů demokracie. Demagogie 139
5. Druhy oligarchie. Zdánlivé ústavy 145
6. Pokračování výkladu o druzích demokracie a oligarchie 145
7. Druhy aristokracie 147

8. Políteiá. Aristokratické a demokratické políteie.
Políteiá jako směs oligarchie a demokracie 148
9. Zřízení políteie a rozdíly v ní. Vznik políteie
výběrem nejlepších ustanovení v oligarchiích
a demokraciích anebo určením středu mezi oběma.
Mínění o ústavě lakónské 150
10. Tyranida. Tři její druhy 151
11. Relativně nejlepší zřízení obce.
Střední stav jest zárukou trvání obce.
Zákonodárci pocházející ze středních vrstev.
Střed ve všem jest nejlepší, jest i měřítkem
lepších a horších ústav 152
12. Která ústava kterým obcím prospívá.
Obecně platná zásada pro všechny ústavy.
Ještě o významu středních vrstev 156
13. Oligarchické a demokratické chytré úskoky
pro udržení ústavy. Účast lidu ve správě obce 157
14. Tři podstatná zařízení v obci: rada, úřady,
soudnictví. Účast občanů v podstatných zařízeních.
Výklad o radě v demokraciích a oligarchiích 159
15. Druhy úřadů, jejich pravomoc a jejich obsazování 162
16. Soudnictví. Druhy soudů a nejlepší
zařizování soudnictví 166

KNIHA PÁTÁ

Příčiny zániku ústav a prostředky k jejich udržování

1. Předběžné poznámky o příčinách změn ústav.
Nesprávné chapání rovnosti a nerovnosti.
Dvojí způsob převratů: proti ústavě nebo jen proti
vedení. Demokracie je bezpečnější než oligarchie 169
2. Všeobecný výklad o příčinách změn ústav
a převratů. Hlavní příčiny rozbrojů: smýšlení,
ziskuchtivost, ctižádost 172
3. O vnějších příčinách změn ústav. Příčiny převratů:
zpučnost, zisťnost, pocty, převaha, strach
před trestem, opovrhování, nepoměrný vzrůst
jedné části; vtíravost do úradů, nedbalost,
maličkosti, kmenová různost obyvatelstva 173
4. Dokončení úvahy o příčinách ústavních změn.
Rozbroje mezi předáky. Moc, závist, lest, násilí 176
5. Příčiny a příklady převratů v demokraciích 178
6. Příčiny a příklady převratů v oligarchiích 180
7. Příčiny převratů v aristokraciích 183
8. Udržování ústav. Prostředky k jejich udržování 186
9. Pokračování výkladu o udržování ústav.
Nutné vlastnosti správců nejvyšších úradů 190
10. Příčiny a příklady převratů v monarchiích 192
11. Prostředky k udržování monarchií, zvláště tyranid 199
12. Krátké trvání oligarchií a tyranid.
Kritika Platónova učení o převratech ústav 205

KNIHA ŠESTÁ

*Úvaha o zásadách a o udržování druhů
demokracie a oligarchie.*

Pojednání o úřadech v obci

1. Předběžné poznámky o druzích demokracie 209
2. Zásady a zvláštnosti demokracie 210
3. Obtíž s provedením zásady rovnosti 212
4. Druhy demokracie podle obyvatelstva 213
5. Udržování demokracií. Počínání demagogů
a počínání správné. Prostředky k udržení
demokracií 217
6. Zařizování oligarchií 219
7. Pokyny k udržování oligarchického zřízení 220
8. O úřadech v obci 221

KNIHA SEDMÁ

Různá zařízení v nejlepší obci

1. O blaženosti jednotlivce a obce.
Poměr mezi dobry vnějšími a duševními 225
2. Způsoby života.
Nejvyšším účelem obce není dobývání nadvlády
nad jinými obcemi. Blaženost jednotlivce a obce 227
3. O přednosti života politického a o blaženosti.
Blaženost jest v činném životě. Praktický význam
rozjímání (*theória*) 230